

V.K. LEVITT

UNIVERSUL GRETEI

roman

 CÎȘMIGIU
books

CUVÂNT ÎNAINTE

Îngerul de igrasie

Autorul care acum semnează V.K. Levitt își pregătește locuirea în scris încă de pe vremea adolescenței. Prin 2009, când i-a apărut primul roman, frecventa un liceu băimărean. Era într-o clasă cu multe fete, atât de multe – avea el să se destăinuie în discursul de absolvire –, încât nici gândurile nu și le putea auzi... Îi prevesteam atunci, intuindu-i resursele intelectual-afective (atât cât lăsa el să se vadă), un destin *sub semnul cuvântului*, mai ales că obținuse și un premiu național la un concurs de proză. Nu s-a îndreptat tocmai spre Filologie, dar a rămas în preajma cuvântului. De mai bine de un deceniu, îl tot pândesc... Uneori, cu ciudă că a lăsat să se usuce niște seve ce promiteau întemeieri anume.

Observ însă că înclinațiile sale artistice ies din nou la iveală. V.K. Levitt a fost premiat în primăvara acestui an la concursul de manuscrise „Împlinește un vis” (ediția a doua, 2022), dedicat romanului și organizat de Editura Universitară din București. *Universul Gretei* este versiunea definitivă a manuscrisului respectiv, revăzut de autor întru publicare. Cât despre volumul cu care a debutat, urmează, se pare, o ediție mult îmbogățită, concepută din perspectiva noii vârste auctoriale. E un

semn de maturitate acesta și de conștientizare sporită a ceea ce înseamnă scrisul.

Ideea cărții s-a născut, conform mărturisirii autorului, în urma unei escapade la Vama Veche, prin 2014, împreună cu niște prieteni. Au fost scrise atunci primele capitole din ceea ce avea să fie un roman *fantasy*. În timp, cartea a căpătat o cu totul altă configurație, V.K. Levitt renunțând la conceptul inițial și modificând totalmente conținutul secțiunilor redactate.

Ca și în scrierea anterioară, naratorul-personaj din *Universul Gretei* este un adolescent care învață să se acomodeze cu sine și cu lumea în care trăiește. De data aceasta, asistăm la metamorfoza către o nouă etapă fizico-psihologică, amprentată semnificativ de întâmplări și de relații umane care îi provoacă suferință și care, în egală măsură, îl călesc și îi pun la încercare viziunea asupra realului. Prefacerile pe care le traversează Eric Timofte sunt consemnate la persoana întâi – marcă a sincerității spovedaniei – și suntacompaniate de reflecții subiective, ce trădează (aspect devoalat însă cu discreție în prima parte a romanului) tentativa de interpretare din interior a unei aventuri existențiale aparte a eroului, interpretare așezată în permanență în oglinda alterității.

Romanul e precedat de un motto, un fel de mantră ce revine periodic, în momente-cheie, pe parcursul operei: „Din pântecul zeiței, / Din veșnicul glas, / Din cântecul mut, / Din zbucium și dans, / Din focul matern, / Din sfârșit și-nceput, / Din viețile arse / Renaștem etern”. Narațiunea e structurată în trei secțiuni ample („Peregrini”, „Călăuze”, „Localnici”), ale căror denumiri cititorul va reuși să le tălmăcească abia după o bună

bucată de vreme. Căci cartea e ingenios construită și nu îngăduie o lectură confortabilă. Minte cititorului e musai să fie în continuă stare de veghe, să rețină detalii ce par la prima vedere văduvite de relevanță, chiar prolix, și mai ales să nu se grăbească... Nu lipsesc tehnicile împrumutate din cinematografie (flashbackul, de pildă) și capturile din mitologie ori din arsenalul simbolistic de dată mai recentă (labirintul, monstrul, barca, insula, focul, marea, trenul, drogul, căldura halucinantă, oglinda, boala, visul etc.).

Complexitatea strategiei narative – datorată, printre altele, mixajului vocilor și al registrelor stilistice, inserțiilor de texte (preluate de pe rețele de socializare, din mediul judecătoresc, din domeniul medical, din înregistrări telefonice) sau alternanțelor vis-realitate-halucinație – face ca eventualul salt peste secvențe să altereze comprehensiunea întregului, aceasta cu atât mai mult, cu cât derularea faptelor de viață și a meandrelor subconștientului e privită din perspectiva unui individ ex-centric, imposibil de încorsetat în cadrele normalității, deci tolerat, mai degrabă respins, marginalizat. Inutil. Primejdios. Eric manifestă o sensibilitate exacerbată („Respirația ei mă înjunghia în creier ca un țurțur”; „Tălpile mi se loveau de asfalt și făceau zgomot. Simțeam că deranjez dimineața de vară”; „Razele treceau prin rochia și trupul ei ca prin vitralii”). Schimbă frecvent măștile și parcurge stări/senzații iute schimbătoare, asupra cărora nu are (și nici nu se străduiește să aibă) vreun control, reușind astfel să sfideze standardele încetățenite și să-și preschimbe condiția în calitatea de a fi altfel. Să zicem că e un fel de salvare...

Pe lângă dimensiunea biografică, relatarea capătă pe alocuri inflexiuni diaristice, pentru ca, spre finalul cărții (dar înainte de epilogul propriu-zis) în prim-plan să apară discursuri ale celorlalți actanți, inclusiv ale figuranților, toate cu rol decisiv în soluționarea conflictului epic.

E relevant faptul că atât Eric, cât și alte personaje ce-l vor însoți în aventura lui existențială (Lia, Paul, Svoboda, Vera, Alex, Tobi ș.a.) împărtășesc *condiția de orfan*. Își pot gândi destinul în absența familiei, a rădăcinilor, a unui cuib protegitor. Pot însă lesne deveni victime ale manipulării, vulnerabilitatea lor neoferindu-le securitatea necesară unei supraviețuiri normale. Autorul speculează aceste particularități și știe să le exploateze în beneficiul proiectului său romanesc. Își pune protagonistul să-și mărturisească în scris propriile experiențe, *cu puterile lui și cu mintea lui*, el „doar” convertind însemnările lui Eric în produs estetic.

Încă de la început, eroul își delimitează hotarele proprii (reale, dar și plăsmuite) – un *acasă* nelocuibil, strivitor și repugnant („La începutul verii, mama și-a pierdut părul. Buclele negre i-au căzut mai întâi printre așternuturi, apoi s-au răspândit prin tot apartamentul de pe Magnoliei 9. L-au căptușit și l-au sufocat”), motiv perfect pentru autovictimizare („Îngerul de igrasie care apăruse pe tavanul din baie îl învrăjbea pe tata împotriva mea. Îi spunea că ar trebui să fiu alături de el, să îl sprijin. Să sufăr mai mult”; „Ochii tăi sunt mari și negri ca ai ei. Au aceeași sclipire sălbatică de care m-am îndrăgostit acum treizeci de ani. Nu-i meriți ochii, nu-i pot suporta înfiți în craniul tău egoist și meschin. Știam că asta

gândea”) și pentru incriminarea *celor din preajmă*, a *adevăraților* vinovați („Eram victima unei tâlhării. Mă deposeda de singurul ungher care îmi aparținea doar mie. Mai întâi, pletele ei s-au întins prin tot apartamentul ca o iederă neagră. Apoi, mi-a ocupat camera, mi-a îmbâcsit-o cu iminența apăsătoare a morții. Știam că nu aveam dreptul să simt asta, dar îi uram pe amândoi.”).

Sunt tare sociofamiliale care, cumulate cu pulverizarea închipuirilor erotice (Lia – de care se îndrăgostise de două ori, „în baia fetelor de la grădiniță” și „la final de clasa a opta” – îl consideră „un copil neajutorat”, deci se orientează spre Paul), îi bulversează rânduiala minții, silindu-l să-și caute/să-și inventeze alte modalități de a fi („Închideam ochii, lăsam capul pe spate și fumam. Ne prefăceam că suntem personaje într-un film cu adolescenți, *We could be heroes* pe fundal”).

De fapt, confesiunea însăși îi pecetluiește statutul de constructor – măcar pentru o vreme – al unei alte identități (procedeu care, prin extensie, se dovedește valabil și în cazul scriitorului). În felul acesta, eroul joacă în propria-i piesă, după reguli care-i aparțin, și tot el este cel care privește și comentează prestația scenică. *El, nu societatea*, care caută a-i impune o grilă străină de ființa lui. El, nu o autoritate anume („o scuză, ca orice alt zeu”), ale cărei concepții scot din străfunduri mai degrabă ipostaza periculoasă, terifiantă a personalității adolescenților aflați în grija ei. Izolarea lor la Vadu, un sat părăsit de pe malul Mării Negre – chiar dacă e socotită drept singura posibilitate de evadare („Aici nimeni nu vă judecă, dragii mei, pentru ce ați făcut!

Lumea de dincolo de Vadu v-a judecat destul. Poate și voi v-ați judecat, poate încă o faceți!”) –, le va accentua temerile și obsesiile și va transforma ceea ce se dorea un spațiu al vindecării într-un alt fel de temniță („Mă zbătusem atât de mult să îmi recapăt libertatea, iar acum nu puteam face nimic cu ea”), într-un tărâm al tranziției, în caz de nesupunere, către lumea de dincolo („Noi existăm pentru Alma, Alma pentru noi!”; „Câtă vreme o veți sluji pe zeiță, veți fi liberi!”).

Eric și ceilalți prizonieri intuiesc la un moment dat consecințele șederii lor în Vadu („Nu puteam estima de cât timp bântuiam pământurile magice despre care vorbea, dar cunoscusem deja și griji, și teamă, și moarte”), însă nu au puterea de a se elibera. Zeița Alma le spălase creierele („să îngenunchem și să ne amintim că suntem aici numai pentru că *ea* ne rabdă. Vadu e pământul ei! Noi toți, doar niște oaspeți!”), le inoculase o stare de suspiciune preventivă, învrăjbindu-i și silindu-i să se vâneze reciproc.

Propunerea de real pe care o avansează V.K. Levitt prin romanul de față revendică, în egală măsură, o lectură în cheie diferită. Universul înfățișat (o copie grotescă a celui cotidian) se dovedește anihilant pentru ființă („Știam doar că orașul ăsta ne zidea în blocurile lui câte puțin în fiecare zi”), pretinzându-i atitudini și comportamente dure, malefice. Se pot depista, de asemenea, linkuri către perioada comunistă (către orice dictatură, până la urmă), când individul nu avea voie să-și părăsească țarul ori să spună ceea ce gândește. Suferința lui Eric și a celorlalți, privită dintr-o atare perspectivă, devoalează, de fapt, păcate ale lumii în care

trăim, disfuncții sociale și morale de sfârșit de secol XX și început de mileniu trei. Poate și îndrăzneala de a gândi altfel, de a se abate de la politica centrului, de la programul de făurire a unui anumit tip uman.

Este, totodată, o carte despre singurătate și despre căutarea de sine. Despre toleranță („liceul nostru nu era un monument de empatie”; „Din când în când, se uită cu coada ochiului la mine. Poate și-a amintit că mă iubește. Îi e mai ușor să o facă atunci când nu mă vede. În mintea lui sunt diferit: sunt tuns, aranjat, îmbrăcat decent, înscris la facultatea de drept, țin cu Anglia”), despre comunicarea în familie, despre relațiile între generații și despre timpul acordat celui de lângă tine („Mi-am dat seama că nu stătusem de ani de zile să-mi privesc îndeaproape fiica”). Despre dragoste („Tata îmi vorbise despre iubire cândva. [...] *Iubirea te face să respiri prin celălalt, îmi zisese. Te face să exiști cu adevărat doar în preajma celuilalt. Nu mai e nimic doar al tău*”), despre sexualitate.

Spovedania lui Eric, mai mult coșmar decât vis, capătă astfel valențele unei pledoarii. A insului ce se dorește acceptat de ceilalți așa cum este, cu toate ale lui. Fără a fi înrobit judecății privirii lor.

Delia Muntean

*Din pântecul zeiței,
Din veșnicul glas,
Din cântecul mut,
Din zbucium și dans,
Din focul matern,
Din sfârșit și-nceput
Din viețile arse
Renaștem etern.*

PEREGRINI

I

La începutul verii, mama și-a pierdut părul. Buclele negre i-au căzut mai întâi printre așternuturi, apoi s-au răspândit prin tot apartamentul de pe Magnoliei 9. L-au căptușit și l-au sufocat. Când a rămas cu desăvârșire cheală, tata a dus-o la spitalul de vizavi.

Niciunul dintre noi nu i-a măturat părul din apartament.

Tata a stat lângă patul ei săptămâni întregi. I-a legat și i-a dezlegat brațele de perfuzii.

Eu mi-am petrecut începutul verii pe bancheta din spate a unui Fiat. La volan era Paul, ultimul iubit al Liei.

Pe Lia o cunoșteam dintotdeauna. Cu ea m-am sărutat prima dată. Eram în grupa mare-pregătitoare. Lia găsisse o monedă argintie în drum spre grădiniță. Cap: ne ducem în baia fetelor. Pajură: ne ducem la băieți. Nu știam care e capul și care e pajura. Am câștigat eu, dar ne-am dus la fete. Era mai sigur așa. Eu arătam mai mult a fată decât arăta ea a băiat.

Blocul ei era la câteva străzi de al meu. Avea zece etaje și ea locuia la ultimul. Dimineața, o așteptam să coboare. Vreo doisprezece ani am mers împreună la școală. Doamna Irina, mama ei, ne conducea cu privirea de la balcon, dar eu nu o puteam vedea din cauza miopiei.

M-am îndrăgostit de Lia de două ori.

Prima oară: în baia fetelor de la grădiniță.

A doua oară: la final de clasa a opta. Eram pe o pătură, în spatele blocului, și ascultam muzică la telefonul ei. Toamnă devreme, abia începuse școala. Fiecare se sprijinea de spatele celuiilalt și avea câte o cască în ureche. I-am văzut cicatricele de pe încheieturi și mi s-a părut mai frumoasă ca niciodată. Ea mi-a surprins privirea, și-a tras mânecile hanoracului și s-a ridicat. Probabil a crezut că o judec, dar eu o iubeam. Fără să-mi spună ceva, a plecat acasă. Se însera, prițesa trebuia să se întoarcă în turnul ei. Am iubit-o primul semestru din a opta. Până i s-au vindecat rănila de la încheieturi.

În liceu, mă îndrăgosteam tot la câteva zile. Am iubit-o pe profesoara de literatură universală, care mă privea în ochi cu subînțeles atunci când ne vorbea despre Vronski. L-am iubit pe Marcus, colegul lui Paul, care juca baschet în echipa școlii. Cu aceeași ocazie, am iubit și baschetul. Două zile, am fost îndrăgostit și de proful de istorie, în a zecea. Scurt, intens și clandestin. Mă furișam cu gândul în casele și în paturile lor. Mă culcam cu fiecare, pe rând. Mă mutam de la unul la altul. În mintea mea, eram o curvă. În mintea mea, nu eram niciodată singur și nu eram niciodată acasă.

De câteva săptămâni, locuiam doar cu tata. Apartamentul de pe Magnoliei 9 era mai încăpător, dar parcă mai mic. Îngerul de igrasie care apăruse pe tavanul din baie îl învrăjbea pe tata împotriva mea. Îi spunea că ar trebui să fiu alături de el, să-l sprijin. Să sufăr mai mult.

Mai era o săptămână din clasa a unsprezecea și trei gânduri bântuiau mințile colegilor mei: școală de șoferi,

majorate, sex. Mediile se încheiaseră. Am trecut la toate, dar nu conta. N-aveam să mă întorc pentru ultimul an, dar nu știam asta pe atunci.

Nu-mi trebuia permis de conducere. Îl aveam pe Paul. Era cu un an mai mare decât noi. Primise un Fiat negru și bătrân de la tatăl său. Boxele și aerul condiționat nu funcționau. Lăsa geamurile jos, iar Lia punea muzică de pe telefonul mobil. Ea stătea lângă șofer, iar eu, pe bancheta din spate. Ne plimbam prin orașul gri și fierbinte fără vreun scop sau vreo destinație. Curenții de aer ne biciuiau obraji.

Strângeam bani pentru țigări la bucată și pentru benzină. Închideam ochii, lăsam capul pe spate și fumam. Ne prefăceam că suntem personaje într-un film artistic cu adolescenți, *We could be heroes*, pe fundal. Paul își parca mașina la periferie, pe un deal. Ne așezam pe capota ruginită, priveam peste orașul mort și așteptam apusul.

– Eric, tu ai făcut vreodată sex? m-a întrebat Paul în una dintre serile de la începutul verii.

– Lasă-l, nu fi măgar!

Lia se simțea mereu datoare să mă apere. În ochii ei, eram un copil neajutorat. Nu i-am spus niciodată că am iubit-o în grupa pregătitoare și în clasa a opta.

Tăcerea mea i-a răspuns la întrebare și l-a întărâtat.

– Și nu vrei? E mișto! Nu-i așa, Lia?

– Aud că e.

Și-a aprins o țigară și a tras din ea cu poftă.

Paul era destul de nou în viețile noastre, dar ea îl păstrase mai mult decât pe ceilalți. Barba neagră și deasă îi masca trăsăturile neplăcute și îi scotea în evidență

ochii mari, pătrunzători. Știa că înaintea lui mai fuseseră alții, știa că ea nu-i dădea mai mult decât le dăduse lor. De pe bancheta din spate, vedeam că Lia nu era în stare să le ofere mare lucru. O mână pe coapsă, un sărut pe gât. Sex, când eu nu eram în mașină. Nimic mai mult. Prezența Liei era strict fizică, rece și oarecum vulgară. Până la urmă, se plictisea. Ori se plictiseau ei. Dar Paul era încă aici. Cu Fiat cu tot. O adora pe Lia și se mulțumea cu firimiturile pe care le primea.

– E ziua lui Marcus. Eric, tu ai avut un *crush* pe el, nu? Face nouășpe ani. Mi-a zis să vă chem pe amândoi. E într-o clădire părăsită, mi-a trimis adresa. La noapte. Nu tre' să-i luăm nimic. Ai lui sunt ceva politicieni infecti, putred de bogați.

– N-aveam alte planuri, a zis Lia. Oricum nu ne cheamă nimeni la vreun majorat.

– Eric, ce zici? E șansa ta să...

– Paul, nu-l mai chinui!

– Ok, mă bag. Îi spun lui tata că e un majorat, poate-mi dă ceva bani de cadou.

– Bun, duc mașina acasă că am chef să beau.

M-au lăsat în fața blocului și au demarat în trombă spre blocul lui Paul. M-am așezat pe bordură și mi-am fumat ultima țigară. Tata mă aștepta înăuntru. Petrecuse prea mult timp cu îngerul din baie și urmau reproșuri. Trăgeam de timp, nu îndrăzneam să-i înfrunt privirea de vită înjunghiată și înnebunită de durere.

Am făcut cercuri de fum și am privit prin ele ca printr-un binoclu spre spitalul de vizavi. Știam de la tata care era fereastra salonului ei. Orele de vizită se terminaseră, dar lumina era încă aprinsă. Tot de la el